

2 bruine boszangers in de Steenwaard

door Arjan Brenkman

Figuur 1:
De locatie van de bruine boszanger in het werkgebied van NWWC (rood gemarkeerd).

Links is het werkgebied zwart omlijnd.

Rechts een satellietbeeld met de exacte locatie van de bruine boszanger (links onder is fort Everdingen te zien).

Op 30 oktober 2017 werd een bruine boszanger in de westelijke kant van de Steenwaard ontdekt door Bram Rijksen, een vogelaar uit Houten. Een paar dagen later bleek het zelfs om twee vogels te gaan, die tot op 6 november aanwezig waren en via een dagje Nieuwegein het gebied op 8 november hebben verlaten. Dit is een uitzonderlijke waarneming van vogels afkomstig uit Siberië, die minstens 6.000 km uit koers zijn. Alhoewel vrijwel jaarlijks enkele bruine boszangers naar Nederland verdwalen, is een geval in het binnenland exceptioneel. Het betreft, indien aanvaard, de eerste waarneming in Culemborg en de eerste zichtwaarneming van de provincie Utrecht.

Op maandagmiddag 30 oktober had Bram Rijksen eigenlijk in de Amsterdamse Waterleidingduinen moeten zijn. Zijn afspraak kwam echter te vervallen waardoor tijd overbleef om nog wat te vogelen vanuit zijn woonplaats Houten. Bram ging naar de westzijde van de Steenwaard (Figuur 1) in de hoop een klapekster te vinden. De meidoornstruiken waren echter leeg en hij besloot daarom de wilgenkraag nog even af te lopen waarin hij een zangvogeltje een droog 'tek'-roepje hoorde maken. "Het zal wel een Zwartkop zijn", was zijn gedachte, maar toch klonk de roep wat afwijkend. Na een uur niets meer dan 'getek', belde Bram rond 16.00 uur enkele vrienden uit Houten en gaf aan dat hij het bijna niet durfde te zeggen, maar dacht aan een zeldzame bruine boszanger. Op dat moment kreeg Bram plots een bruine phylloscopus zanger in beeld. Het was een bruine boszanger! Tot aan donker kon een tiental vogelaars genieten van deze zeer zeldzame zanger. Ook de volgende dag was hij nog aanwezig en op woensdag 1 november bleek dat het zelfs om twee vogels ging. De bruine boszangers bleven een week aanwezig en kregen bezoek van vele tientallen vogelaars.

Nauw verwant met tjiftjaf en fitis

Bruine boszangers zijn zangvogels die nauw verwant zijn aan de ons welbekende tjiftjaf en fitis. Ze broeden ten oosten van de rivier de Ob, ruwweg van Novosibirsk, oostelijk tot aan Japan (Figuur 2). Net als fitis en tjiftjaf, zijn bruine boszangers trekvogels en in de winter vervuilen ze de Siberische taiga voor de warmte van de terrai van Nepal tot Zuidoost Azië.

Figuur 2: Het verspreidingsgebied van de bruine boszanger.

De bruine boszanger lijkt qua gedrag en biotoop het meest op fitis en houdt van natte begroeiing nabij plasjes en riviertjes (Figuur 3). Ze verblijven dichtbij of op de grond tot enkele meters hoog, maar boven in een boomkruin zal je hem in tegenstelling tot onze tjiftjaf, niet aantreffen. Bruine boszangers kunnen zich zeer goed verstoppen en hun roep is vaak datgene wat de aandacht trekt, aangezien het onwaarschijnlijk is dat de zang in Nederland wordt gehoord.

Hun verenkleed is overwegend bruin met een duidelijke gele wenkbrauwstreep als meest opvallende kenmerk (Figuur 4). De poten zijn licht, in tegenstelling tot de tjiftjaf die zwarte poten heeft, maar vaak ook lichter en geler dan fitis (Figuur 5). De combinatie van geluid, bruin verenkleed en prominente wenkbrauwstreep sluiten de meeste andere phylloscopus zangers die in Europa zijn vastgesteld uit.

Veelal aan de kust

Bruine boszangers zijn zeldzaam en tot nu toe nog niet eerder vastgesteld in Culemborg. In Nederland werd de soort

De NVWC-excursiegroep "Vogels in de buurt" o.l.v. Gerrit Jan Klop op bezoek bij de bruine boszangers.

voor het eerst vastgesteld in 1978 en sindsdien worden slechts enkele gevallen per jaar genoteerd. Tot 2012 diende de waarnemer een beschrijving voor te leggen aan de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna alvorens te worden geloofd. Als bruine boszangers worden gevonden, is dat net als voor de meeste dwaalgasten veelal aan de kust en dan vooral op Waddeneilanden, in de duinstreek en op de Maasvlakte.

Niet meer dan een handvol waarnemingen zijn ooit in het binnenland vastgesteld en alle waarnemingen stammen uit het najaar, vanaf september, met een piek eind oktober/begin november. Een enkeling bleef een hele winter. De waarneming in de Steenwaard voldoet prima aan dit beeld. Bruine boszangers komen overigens vaak alleen en daarom is het des te bijzonder dat er in de Steenwaard twee vogels aanwezig waren. Dit gebeurde in Nederland slechts eenmaal eerder, in 1987 op de Maasvlakte.

Het betreft na de Orpheusspotvogel in het Beesdse veld en overvliegende vale gier boven de Steenwaard van het voorjaar de derde nieuwe soort voor het werkgebied van de NVWC in 2017. In totaal zijn er in het werkgebied nu 266 soorten vastgesteld.

Figuur 3: Habitat van de bruine boszanger in het werkgebied van NVWC Culemborg, 5 november 2017

Figuur 4 & 5: bruine boszanger kruipend door de wilgen. Culemborg, Steenwaard, 5 november 2017